

BİZANS'I YENİDEN KURAN İZNIK İMPARATORU

SELÇUKLU
GENERALİ
VIII. MIHAIL

Bizans İmparatorluğu tarihinin en büyük imtihanını 1204 IV. Haçlı Seferi'nde yaşadı. Başkenti terk eden yöneticiler İznik'te bir devlet kurdu. Bir dönem Selçuklu'ya da hizmet etmiş olan VIII. Mihail İznik'te tahtı ele geçirdi ve 1261'de İstanbul'u Latin İşgali'nden kurtararak adeta ikinci Konstantin oldu.

Ömer KAPTAN
Rehber

1204 yılında Dünya tarihinin gördüğü en barbarca istilalardan, IV. Haçlı Seferi'nde, Haçlılar İstanbul'u tarumar ettikten sonra, Bizans'ın yönetici sınıfı devletlerini idame ettirecekleri yeni yer arayışına girmişlerdi. İmparator III. Angelos'un damadı Theodoros Laskaris İznik, Bursa ve Ege bölgesini idare alanı olarak seçerken; I. Andronikos'un torunları Aleksios ve David Komnenos Trabzona giderek orada bir devlet kurmuşlar; son olarak da Mikhael Angelos Epir Despotluğunu kurmuştu.

BURSA HİSARININ
BANİSİ LASKARIS

Hepsi arasında İstanbul Bizans'ının devamı olarak kabul gö-

ren İznik İmparatorluğu olmuştur. Dolayısıyla Theodoros Laskaris, genel anlamda sürgün Bizans'ının hükümdarı olarak kabul edildi. Theodoros'un kurduğu devlet, 1261'de İstanbul'u geri aldıkları döneme kadar 57 yıl İznik'i başkent olarak kullandı. İznik Ayasofya'da dört imparator taç taktı: I. Theodoros (1204-1222), III. Ioannes (1222-1254), II. Theodoros (1254-1258), IV. Ioannes (1258-1261) ve VIII. Mihail (ortak imparator 1259-1261).

Theodoros Laskaris (1204-1222) Bizans mirasını İstanbul'dan İznik'e taşıırken Patriklik makamını da yeni başkentine nakletti. Mikhael Autoreinotos yeni patrik seçildi ve 1208 Mart ayında Ortodoks Patrikliği İznik'te kurulmuş oldu. Patrik IV. Mikhael, Nisan ayı başında İznik'te Theodoros Laskaris'e büyük törenle taç giydirdi. Laskaris'in İznik'te nerede taç giydiği konusunda netlik olmasa da,

Christina Pinatsi, Ayasofya'nın girişinde bulunan ve 11. yy'da yapılmış olup 13. yy'da elden geçirilen Opus Sectile döşemesinin (Omphalion) tıpkı İstanbul Ayasofyasında olduğu gibi imparatorun taç giyme töreni için kullanılmış olan mekân olabileceğini belirtir.

İznik kısa sürede Konstantinopolis'i taklit edercesine bir sanat ve kültür merkezi hâline getirildi. Başkent İznik olsa da hükümdarlar zaman zaman Nymphaion'u da (İzmir - Kemalpaşa) kullandılar. Stratejik açıdan daha uygun konumda bulunan Nymphaion, devletin idare merkezi olarak zaman zaman kullanılmasına karşın kralların taç giyme törenleri her zaman patriklik merkezi İznik'te gerçekleştirildi. Başkent İznik bu süre zarfında gelişti. Sarayı onarıldı. Bir Patrikhane, hastane yaptırıldı. III. Ioannes Vatatzes zamanında surlar tahkim edildi.

Theodoros Laskaris İznik haricinde Bursa ve Philadelpheia (Manisa - Alaşehir) civarında da önemli güçlendirmeler yaptı. Yeni kurduğu devleti hemen kuzeyinde bulunan Latinlerin her türlü tecavüzüne karşı koruması gerekiyordu. Bursa'da yaptığı faaliyetlerin izini 19. yy tarihçisi Kandes surların üzerine yerleştirilen bir yazıtla tesbit eder. Bursa tahkim edilmiş ve Hisarda Laskaris'in adı bir kitabeyle işlenmiştir.

1243 Köseadağ savaşında Selçukluları yenen ve Batı'ya doğru ilerleyen Moğollar, Bizans sınırına yaklaşmış ama Bizans şehirlerine ilişmemişlerdi. Moğol akınları Selçuklu topraklarında tarımsal faaliyetleri sekteye uğrattırırken, Bizansın bu durumdan etkilenmemesi ticari açıdan krizi fırsata çevirmelerine vesile oldu ve mali açıdan güçlendiler.

AZİZ İMPARATOR
IOANNES VATATZES

İznik Bizans Devleti'nin ilk yöneticisi olan Theodoros Laskaris tahtını kızı Irene'nin kocası; damadı III. Ioannes Vatatzes'e bıraktı. Vatatzes hiç şüphesiz bütün Bizans tarihinin en önemli hükümdarlarından biriydi. Selefinin eserini iç ve dış siyaset bakımından mükemmel bir şekilde geliştirmişti. Vatatzes, hiç ayırt etmeksizin tüm tebaasına sıkıyönetim hâlinde yaşadıklarını ve Konstantinopolis geri alınmaya kadar da bu durumun devam edeceğini hatırlatmıştı. İthal mallar -özellikle de Venedik'ten gelenler- yasaktı. Parolası kendi kendine yetmekti. Örnek teşkil etmesi için bu amaçla kurduğu bir çiftlikte ürettiği yumurtaları satarak, halkın önünde karısı Irene'ye "yumurta taç" adını verdiği, mücevherlerle

İZNIK DEVLETİ,
KONSTANTİNOPO-
LİS'İN MİRASINI
DEVRALSA DA
HÜKÜMDARLAR
NYMPHAION'U DA
(İZMİR - KEMALPAŞA)
KULLANDILAR

süslü bir taç hediye etmiş ve özenli ve tutumlu bir çiftçilik anlayışıyla çok şeyler başarabileceğini ispatlamıştı.

Her bakımdan kocasına yaraşır bir eş olduğunu gösteren Irene de bu tacı hak etmiştir. Birlikte sayısız hastane, yetimhane, hayır kurumu, kilise ve manastır inşa etmiş ve her zaman yoksulların hakkını gözetmişlerdir. Sanat ve edebiyat teşvik edilmiş ve özellikle oğulları Theodoros döneminde İznik bir nesil boyunca, geçen yüzyılda Konstantinopolis'teki Bizans kültürü gibi faal bir kültür merkezi haline gelmiştir. Elbette bütün bunların doğal bir sonucu olarak halkı Ioannes Vatatzes'i çok sevmiştir. Arkadaşı Georgios Akropolites onu "iyi kalpli ve hoşgörülü bir insan" olarak tasvir etmektedir. Ölümünden sonra da aziz ilan edilmiş ve Sosandra Manastırı'na gömülmüştür (Bugün Yoğurtçu Kalesi denilen bu manastır Manisâda yer alıyor).

TRYPHON KİLİSESİ
FELSEFE OKULU

Ioannes Vatatzes'in yerine geçen oğlu II. Theodoros Laskaris (1254-1258) babası gibi önemli imar faaliyetleriyle devleti mamur etmeye özen göstermişti. Kendi-

sini koruduğuna inandığı Aziz Tryphon adına İznik'te, yanında bir felsefe okuluyla çok güzel bir de kilise inşa ettirmişti. II. Theodoros'un izlerini bugünkü İznik'te takip etmeye çalıştığımızda sınırlı da olsa bazı yapı kalıntılarını seyredebiliyoruz. İznik Ayasofyasından İstanbul Kapıya doğru yürüdüğümüzde sol tarafta cadde kenarında, Aziz Tryphon Kilisesi, zemin kalıntılarıyla kendini göstermeye devam etmektedir. Günümüze sadece yan neflerden birinin apsizli duvar kalıntısı erişen kapalı Yunan haçı planındaki kilise, 1256 yılında Aziz Tryphonos'a ithaf edilmişti. Bu kilise, sarayın hemen yanında, bir felsefe okuluyla birlikte inşa edilmişti. Aziz Tryphonos rüyasında görüldüğü II. Theodoros'a, girmek üzere olduğu savaşta galip geleceğini bildirmiş ve bundan sonra onun yol göstericisi olmuştu.

Saray yenilenen ve yeni yapıların inşasıyla yeniden bir kültür merkezi haline gelen İznik, 13.yy içerisinde çok önemli simalar da yetiştirdi. Döneme dair çok önemli bilgileri önümüze sunan tarihçi Pahimeris (Georges Pachymeres) İznik'te bu dönemde doğan tanınmış simalardan biridir. İstanbul'da Kariye Kilisesi'nin yapımcısı olarak hatırlayacağımız Metokhites de yine aynı dönemde doğmuş İznik'lilerden biridir. Metokhites Nikaeus adlı eserinde yaşadığı yıllardaki İznik'in güzelliklerini anlatır. Ona göre, çepeçevre yeşillikler ve ağaçlar ile kaplı olan şehir, uzaktan bir "cennet bahçesini" andırıyor, yaklaşıldığında, güçlü surları ve hendekleri, geniş caddeleri ve çok katlı evler ile "hayranlık" uyandırıyor. 13 ve 14.yy'da >>

Bizans Sarayı'nın ihtiyacı olan ipekli kumaşlar burada dokunuyordu. Bizans İstanbul'a dönse de gelenek devam etti. Sarayın ipek ihtiyacı buradan sağlandı.

SELÇUKLU GENERALİ İMPARATOR OLUYOR

İznik'i imar eden II. Theodoros Laskaris'ten sonra, yerine oğlu geçmek için hazırlanmıştı. Ancak o dönemde devletin yaşadığı bazı askeri ve ekonomik sıkıntıları aşabilmesi için Bizans'ın gözü daha güçlü bir yöneticiyi aramaktaydı. Bu süreçte öne çıkan bir general dikkatleri çekmeye başlamıştı. Bu general Mihail Paleologos'tu. Ancak II. Theodoros ondan nefret etmekteydi. Çocukluklarından beri birbirlerini tanımaktaydılar ve içine kapanık ve hasta bir İmparator olan II. Theodoros, kendinde olmayan tüm yeteneklere haiz bu yakışıklı aristokratı kısıkmıyor olmalıydı. Babasının Mihail'e olan güvensizliğini de almış olan Theodoros, aynı senenin başında haksız yere onu hainlikle suçlayınca genç general, Selçuklu sultanına sığınmış ve onun Hristiyan ücretli askerlerinin başına geçerek, ülkeyi Moğol istilacılarına karşı savunmuştu.

Mihail bu süreçte doğru hamlelerle imparatora sadakat yemini etmiş, buna karşılık imparator da onun geleceğini garantilemişti. Neticede Theodoros biraz düşündükten sonra, yeni görevi konusunda ona güvenmeye karar verdi. Ancak generalinin kendisine karşı harekete geçeceğinden korkmaya devam ettiği için ona işe yaramayacak kadar küçük bir ordu verdi. Balkanlarda cesurca savaşan Mihail ve adamları yine de Epir Despotunun akınlarmını durduramadılar. Yaz başında despot, Thessaloniki (Selanik) kapılarına dayandı ve geri çağrılan ve hemen ardından da aforoz edilen Mihail Paleologos bir İznik hapishanesinde çürümeye terkedildi.

II. Theodoros'un 36 yaşındaki ani ölümünden sonra kısa sürede ikbalı açık olan güçlü generale taht

İZNIK SARAYI NEREDE?

II. Theodoros Laskaris'in kaldığı ve yanı başında Tryphon Kilisesi ve felsefe okulu yaptırdığı İznik Sarayı'nın nerede olduğu önemli bir merak konusu olmuştur. Zira 1. Ekümenik Konsil'in toplanmış olduğu İznik Sarayı, tarihî açıdan olduğu kadar tüm Hristiyanların amentüsünün (Kredo) belirlendiği bir manevi mekân olması yönüyle de önemliydi. Konsile bizzat katılan tarihçi Eusebius bu büyük konsil için sarayın en büyük yapısının tercih edildiğini ve salonun her iki yanında oturma sıralarında oturulduğunu belirtiyordu. Bu verilerden hareketle hiç bir kalıntısı günümüze ulaşmamış olan sarayın içinde bir bazilikal plan yapısının var olduğu üzerine tahminler yürütülmüştür.

Konsil kayıtlarından hareketle İznik'te 4.y'dan itibaren bir sarayın var olduğu anlaşılabilir. 324 yılında yeni başkent seçilen Konstantinopolis'te 330 yılına kadar imar faaliyetlerinin devam ediyor olması burada yapılması öngörülen Ekümenik Konsil'in 325 yılında buraya

yakın bir konumda olan İznik'te yapılmasına zemin hazırlamıştı. İznik'te bulunan sarayın nerede olduğuna dair yürütülen en kuvvetli tahmin, sarayı İstanbul Kapı ile Göl kapı arasına konumlandırılan tahmindir. Zira bu kısımda surlarda kullanılan devşirme malzemeler, mermer levha kullanımı, özenli işçilikle yapılmış seyirdimler, kaplamalar ve daha özenli duvar işçiliği sarayın bu alanda olduğuna işaret etmekteydi. İstanbul kapıdan göle doğru yürürken karşımıza çıkan Artabasdos Yazıtının bulunduğu 71 numaralı kule ve civarındaki özenli işçilik bu bölgede korunan saraya işaret ediyordu. Tıpkı Hırvatistan'ın Split kentindeki imparator Diocletianus Sarayı'nda olduğu gibi, veyahut İstanbul Bukaleon Sarayı'nda örneği görüldüğü gibi, hem sur hem de saray olarak suya cephesi olan saray yapılarından biri de İznik Sarayı olmalıydı. Osmanlı döneminde de bu alanda valinin konutunun yer aldığı Mütesellim köşkünün bulunması yönetim geleneğinin aynı mekânda devam ettiğini göstermekteydi.

yolu açıldı. Köklü bir aileden gelen General Mihail sarayda çıkan kargaşaya esnasında başa geçirildiğinde 34 yaşındaydı. Ordu içinde (özellikle de komuta ettiği Latin ücretli askerleri arasında) çok sevilmekteydi, din adamları da ona iyi hisler beslemekteydiler. 1258 yılı Kasım ayında ortak imparator ilan edildi ve Noel Günü İznik'te taç giydi.

VIII. Mihail olarak anılacak olan Mihail Paleologos, 1259-1282 arasında Bizans İmparatorluğunu yönetmekle kalmamış, 1453'te Osmanlı Devleti tarafından İstanbul'un Fethi'ne kadar, Bizans İmparatorluğu'nda hükümünü

sürdüren, Paleologos Hanedanının da kurucusu olmuştur. Kendisinden önceki İznik'teki diğer imparatorlar gibi Mihail Paleologos'un da öncelikli amacı İstanbul'u geri alabilmek olmuştur. Bunun için öncelikle İznik İmparatorluğu'nun Avrupa başkenti olan Thessalonik'i (Selanik) sağlama alması gerekiyordu. Mihail yoğun bir askeri ve diplomatik çabaya girişti.

VENEDİK'E KARŞI CENEVİZ İLE İTTİFAK

Mihail Paleologos Bizans tarihinde bir diplomasi ustası kabul edilir. Tüm Avrupa ona

karşyken, ne zaman harekete geçilip ne zaman kaçamak cevap verileceğini, ne zaman karşı gelip ne zaman taviz verileceğini, ne zaman ittifak yapıp ne zaman bir evlilik düzenleneceğini, ne zaman tehdit edileceğini, ne zaman tatlı sözle kandırılacağını ve ne zaman rüşvet verileceğini kimse ondan daha iyi ayarlayamamıştır. İmparatorluğunun güvenliğini tehlikeye atmamak için her tür fedakarlıkta bulunmaya (hatta Ortodoks Kilisesi'nin bağımsızlığından bile vazgeçmeye) hazırdır.

Konstantinopolis'i geri alma hedefine odaklanan Mihail, doğanması olmadan bunu başarmayacağını farkında olduğu için 1261 baharında Cenevizlilerle anlaşma yapmaya karar verir. Yardımları karşılığında Cenevizlilere, Venediklilere tanınan ayrıcalıkların aynısı, Konstantinopolis'te kendilerine ait bir mahalle, imparatorluğun başlıca limanları ve Karadeniz'deki limanlara da serbestçe giriş çıkış hakkı verilecektir. Ceneviz için bu tarihî bir anlaşmadır ve bu sayede Doğu'daki ticarî imparatorluklarının temelleri atılacaktır.

15 Ağustos 1261 tarihinde "Yeni Constantinus" (şehrin ikinci "kurucusu" olduğu için kendini öyle adlandırır) resmen şehre girer. Bu olayın tarihî ve sembolik öneminin bilincindedir, bir tür şükran töreni yapmaya karar verir. Altın kapıyı açtırmadan önünde birkaç gün geçirir. Bu duruşla, bu bekleyişle şehrin önünde bu kendi iç âlemine dalışla olaya daha fazla haşmet ve ciddilik perçinlemek istemektedir. Yaldızlı (Altın) Kapı'dan girdikten sonra, önce megas logothetes, kronikçi Georgios Akropolites'in düzenlediği özel ilahileri dinlemek için durur. Sonra önünde taşınan ve herkesin bildiği gibi Aziz Lukas'ın yaptığı büyük Maria Hedagotria (Yol gösteren Meryem) ikonası ardında geleneksel güzergâhı izleyerek, Mese'den Ayasofya'ya yürür.

METOKHİTES, NİKAEUS ADLI ESERİNDE YAŞADIĞI YILLARDAKİ İZNIK'İN GÜZELLİKLERİNİ ANLATIR. ONA GÖRE, BU ŞEHİR, BİR "CENNET BAHÇESİNİ" ANDIRIR

Orada Patrik Arsenios tarafından ikinci bir taç giyme töreni düzenlenir. Sadece Mihail ve karısı taç giyer ve bebekleri Andronikos da muhtemel varis ilan edilir.

Bu noktada Mihail Paleologos'un ortak imparatoru çocuk yaşındaki IV. Ioannes'e ne olduğu da akla gelebilir. Kendisi herhangi bir tehdit oluşturmaması için Mihail tarafından kör edilmiş ve bir manastıra gönderilmiştir. Bu durumu en iyi şekilde yorumla-

yan Auguste Bailly şu değerlendirmeyi yapar: "Saltanat gasbinda, içten bir inançla birleşen bu gaddarlıkta, Mihail Paleologos'da görülen yüksek bir zekâ ile hiçbir şeyi umursamaz bir hıyanetin bu dikkate değer birleşiminde sonuna kadar kendi kendisinin benzeri kılan Bizans'ı buluruz."

BAŞKENTİN YENİDEN İMARİ BAŞLIYOR

Mihail Paleologos yöneteceği şehri ilk gördüğünde, derinden yaralanır. Her yer harap halindedir. Yıkıntıların çoğu elli yıl önce devrildikleri yerdedir. Kısa sürede büyük bir imar faaliyetine girişen İmparator resmi binaları, adliyeler, tiyatroları, pazar yerlerini, kilise ve manastırları onartır, yeniler. Sonunda tüm bu yaptıklarının sembolü olarak Kutsal Havariler Kilisesi'nin önünde koruyucusu Aziz Mikhael'in heykelini taşıyan uzun bir sütun diktirir. Sütunun>>>

Omphalion alanı imparatorların taç giydiği ve kutsandığı alandı. Bir örneği İznik Ayasofyasında olan omphalion, İstanbul Ayasofya ile Orhan Gazi Türbesi'nde de var.

OMPHALION ALANI

alt kısmına da, elinde Konstantinopolis'in bir minyatürünü tutar ve onu geleneksel şekilde Baş Melekê sunar halde kendi heykelini yaptırır.

İstanbul'u aldıktan sonra siyasî sahada Mihail Paleologos'un işi bitmiş değildir. Aslında her şey yeni başlamaktadır. Öncelikle bütün hükümdarlığı boyunca, Latin İmparatorluğu'nu yeniden kurmak isteyen rakipleriyle mücadele etmek zorunda kalacaktır. Fakat onun diplomatik dehası, toplumun ikna edilmesi en zor alanında, dini alanda dahi Katolik Papalıkla anlaşma yaparak siyasî arenada elini güçlendirmesine olanak vermiş ve bu sayede önündeki yıllar boyunca yapacağı tüm hamleler adına kendisine bir manevra alanı oluşturabilmiştir.

İstanbul'u aldıktan sonra karşılaştığı siyasî karmaşa içerisinde kendisine müttefik bulamayan Mihail, Papalığa akla gelmeyecek bir öneride bulunur. Kendisine vereceği destek karşılığında Bizans Papalığının dini üstünlüğünü kabul edecektir. Mihail için bir çıkış yolu olacak olan bu anlaşma aslında Bizans için oldukça küçültücü bir durumdur. Ancak bu üstünlüğün kabulü karşılığında Papalık da kendisi için de tehdit oluşturan Anjou'lu Charles'a karşı Bizans'a yardım edecektir. Charles o dönemde Bizans için en büyük tehdittir. Varılan anlaşmaya göre Papa, Charles'ın Konstantinopolis'e saldırmasını önleyecek, buna karşılık Mihail de Rum Ortodoks Kilisesi'nin Roma ile birleşmesini sağlayacaktır.

KİLİSE BİRLEŞMESİNE RUMLARIN TEPKİSİ

Mihail'in kiliseleri birleştirme sözü vermesi Bizans halkının çoğunluğunun şiddetli tepkisine yol açmış olsa da imparatorluğunu olası başka bir Latin işgalinden koruyacak tek çıkış yolunun bu olduğu konusunda halkını ikna etmeye çalışmıştır. Bir ölçüde de

İZNİK DEVLETİNİ KURAN VE GÜÇLENDİREN LASKARİS AİLESİNİN SON ÜYESİ ANDRONİKOS, VIII. MIHAIL TARAFINDAN KÖR EDİLİP HAPSEDİLDİ

bu zor ikna çabasında muvaffak olmuştur. Ama tepkilerin yoğunlaşması yakındır. Mihail Papa'ya itaat bildirisinde bulunduğu mektubunda Roma Kilisesi'nin itaatkar ve inançlı bir üyesi olduğunu bildirmekle kalmamış, Papa Urbanus'un büyük şevkle sarıldığı Kutsal Topraklar'a yapılacak Haçlı seferine de tam destek vereceğini açıklamıştır. Batı'nın gözünde Mihail artık tahtını hak etmiştir. Hatta böylece Mihail kendisini sağlama alacağı askerî harekât için Balkan Yarımadası'ndaki son Latin kalıntılarını temizleme işine de Papa'nın itirazı kalmamıştır.

Doğu ve Batı arasındaki büyük kopuştan (Schisma) sonra aradan geçen 220 yılın ardından Katolik ve Ortodoks kiliseleri ilk defa yeniden birleşmek üzeredir. 1274 yılında yeniden elçiler gelir ve giderler. 6 Temmuz günü birleşme resmîyet kazanır. Kardinal Ostia piskoposunun verdiği vaaz (sonradan Papa V. Innocentus olacaktır) ve Gregorius'un karşılama konuşmasının ardından, imparatorun Latinceye çevrilen mektubu okunur. Papa'nın üstünlüğü tanınır. İlahiler hem Latince hem Yunanca söylenir. Anlamlı bir şekilde filioque (Katolik kilisesinin kutsal ruhun menşei olarak oğlu da baba yanına eklediğini imaen ayinlere eklediği "ve oğuldan" ifadesi) üç defa tekrarlanır. Bu normalde Bizans boğazında dögümlenen bir kelimedir.

Tüm bu birleşme çabaları süresince katoliklerin kesinlikle taviz

IV. Haçlı Seferi Bizans İstanbulu'na karşı gerçekleşmiş, şehri 1204 ile 1261 arası Latin Katolikler yönetmişti.

vermeyen tutumu Bizans cephesinde özellikle de halk arasında büyük hoşnutsuzluklara sebep olmak üzeredir. Halkın nazarında imparator, siyasî menfaatleri için inançlarından taviz vermiş millî duygularını yaralamıştır. Yüzyıllar boyunca sadece inançsız değil kaba, yontulmamış, barbar ve kültürsüz oldukları için Batı'ya tepeden bakmış olan Bizans artık Batı'nın üstünlüğünü kabul etmiştir ve bu utanç verici bir durumdur. Bizans için imparatorlukları her zaman için bir teokrazi, imparatorları da Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi ve Havarilere eş olmuştur. İmparator tarih boyunca Patrikten de öte, halkın dini inancını sembolize etmiştir. Şimdi ne hakla dinlerinin köşe taşı niteliğindeki Ortodoks inancını değiştirmeye razı gelmiştir?

Mukadder olanın gerçekleş-

mesi çok uzun sürmez ve büyük kopuştan (Schisma) sonra büyük birleşme on yıl dahi sürmeden Papa'nın Bizans imparatorunu aforozuyla sona erer. Siyasî çalkantılar ve Papalık tarafının tavizsiz tutumları zaten diken üstünde duran anlaşmayı nihayetlendirir. 1282 yılına gelindiğinde Mihail artık elli dokuz yaşına gelmiştir ve vücudu daha fazla dayanmaz. Kısa bir süre sonra Konstantinopolis'ten ayrılırken sağlığı kötüleşir ve ölür. Oğlu Andronikos tek imparator olarak attığı ilk adımla en bilge kararı verir. Hiç tereddüt etmeden verdiği emir, aynı gece yürürlüğe konur. Babasının cesedi gece karanlığında uzak bir yere götürülür ve vahşi hayvanların saldırısından korumak için toprakla örtülür. Ne mezara gömülür ne de tören yapılır. Gregoras'a göre Androni-

kos, Mihail'in kiliseye ihanet etmiş olması nedeniyle böyle davranmıştır. Esas amacı babasının şerefinin iki paralık edilmesini önlemektir.

CESEDİ MERKEZDEN UZAKLAŞTIRILDI

Oğul Andronikos, ölen imparatorun sevilmediğini gayet iyi bilmektedir. Ayrıca Roma inancını resmen reddetmeyen Mihail, Ortodoksların gözünde (aforo edilmesine rağmen) bir dinsiz olarak ölmüştür. Bu nedenle de bir devlet töreni ile gömülmesi sözkonusu değildir. Mihail'in cesedi bir süre gömüldüğü yerde kalır ve sonra Andronikos kemiklerini Silivri'deki bir manastıra taşır. deyim yerindeyse ölüm sonrası sürgün cezasına çarptırılmış ve ölü ya da diri bir daha asla başkentine dönememiştir. /

YENİ KONSTANTİN ŞEHRE GİRİYOR

Cenevizlilerle de anlaşmasını yaptıktan sonra artık Konstantinopolis'in geri alınması için ortam hazırdır. Latinler yaptıkları taktiksel hatalarla İznik Devletini eski başkentlerine adeta davet etmektedirler. Zaten en başından beri Latinlerin İstanbul'da kurdukları krallık hep iğreti bir devlet olmuştur. Latin kralların hiçbirisi Bizans halkını anlamak için çaba sarf etmemiş, dillerini öğrenmemiştir. Bu arada Frank şövalyeleri yavaş yavaş Batı'ya geri dönmüş, müttefikler yüz çevirmiş, hazine de iyice boşalmıştır. Şartlar geri dönüş için olgunlaşmıştır. İstanbul hiç kimsenin ummadığı kadar kolay bir şekilde ele geçirilir. Şehrin kuşatılmaya hazırlandığı dönemde bir gece askerlerinden küçük bir müfreze fark ettirmeden şehre sızar ve gafil avladıkları muhafızları surlardan aşağı atar. Sonra da yavaşça kapılardan birini açarlar. 25 Temmuz 1261 günü şafak sökerken ordunun geri kalanı da içeri girer ve neredeyse hiçbir direnişle karşılaşmazlar. Mihail Paleologos dahi şehrin böylesine kolay alınması karşısında şaşkıncıdır. Belki de bu sevinçle şehir alındığında hiç bir zorbalığa müsaade etmez, katliam yaşanmaz. Şehrin böylesine kolay alınışında savunmanın kötü oluşu kadar şehir içinde cirit atan Mihail'in adamları da etkili olmuşlardır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

- BAILLY Auguste, *Bizans Tarihi*, çev. Haluk Şaman, İstanbul: Tercüman Gazetesi, 1974.
- CAN Alper, *Kadim Bursa: Osmanlı Fethine Değın Bursa Ve Çevresinin Tarihi*, 1. basım., Bursa: Sentez Yayıncılık, 2017.
- ÇETINKAYA Halûk, *Kuruluşundan Osmanlı'ya İznik*, 1. b., Bursa: Dora Basım - Yayın, 2020.
- ERMİŞ Ümmühan Melda, *İznik Ve Çevresi Bizans Devri Mimari Faaliyetinin Değerlendirilmesi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2009.
- EYİCE Semavi, *İznik: Tarihiçesi Ve Eski Eserleri*, 1. b., İstanbul: Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi Yayınları, 1988.
- KANDES Vasileios I, *Kuruluşundan XIX. Yüzyıl Sonlarına Kadar Bursa*, Bursa: Sir Yayıncılık, 2008.
- NICOL Donald MacGillivray, *Bizans'ın Soylu Kadınları: On Portre, 1250-1500*, çev. Özden Arkan, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2001.
- NORWICH John Julius, *Bizans, Gerileme ve Çöküş Dönemi (MS 1082 - 1453)*, çev. Selen Hırçın Riegel, 1. b., İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2013.
- OSTROGORSKI Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret İşıltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011.
- PRALONG Annie, (ed.), *Bizans - Yapılar, Meydanlar, Yaşamlar*, çev. Buket Kitapçı Bayrı, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011.